



DNES JÍM JAKO PAPUÁNEC

OSVĚTOVÝ PROJEKT PRO ZŠ A SŠ | ROZVOJOVÉ ZEMĚ | POZNÁVÁNÍ A POMOC

PRACOVNÍ LISTY PRO I. STUPEŇ ZŠ

 SADBÁ

 ADOPTCE
NABLÍZKO



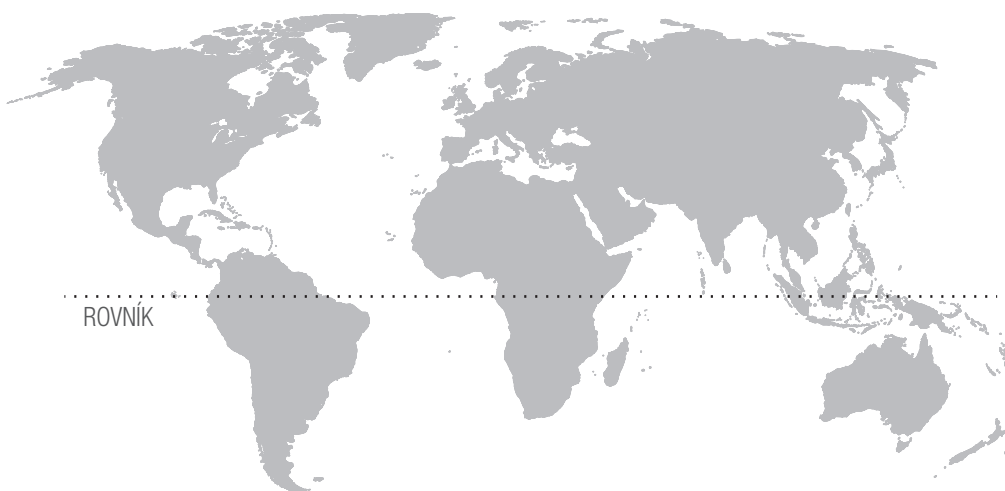
STÁTNÍ ZNAK

ÚVOD

Papua-Nová Guinea je ostrovní stát nedaleko Austrálie. Mnoho lidí si tuto zemi spojuje s lidožrouty – podobnými těm, které potkal Robinson Crusoe, což je pravděpodobně už minulostí. Papuánci se navzájem liší věkem, barvou kůže, rysy obličeje, typem vlasů i jménem, záleží na tom, v jaké části země žijí. Mluví obrovským množstvím jazyků (oficiálně 832), mnoho kmenů má svůj vlastní lokální jazyk a v jiném se nedomluví – jako by každá škola ve vašem městě používala jiný jazyk. Na Papui žijí úplně jiná zvířata než u nás a rostou tam úplně jiné rostliny. Potkáme se zde například s tzv. vačnatci, savci, kteří svá mláďátka odchovávají ve vaku, s nádhernými pestrobarevnými rajkami, tropickými pralesy, plážemi s černým pískem a mnoha jinými podivuhodnostmi.

1

Najdi na mapě Austrálii a označ světové strany.
Zkus najít podle nápovědy i Papuu-Novou Guineu.



ROVNÍK

NÁPOVĚDA: Papua-Nová Guinea leží severně nad Austrálií. Rozprostírá se na
VÝCHODNÍ části velkého soustroví.

2

Na mapě světa je
vyznačena pomyslná
čára dělící Zemi na dvě
poloviny – severní
a jižní polokouli.
Říká se jí **rovník**.

**Dokážeš podle této
informace odhadnout,
jaké počasí panuje
na Papui (v jakém
podnebném pásmu leží)?**

odpověď:

3

A. Podívej se na vlajku a zkus uhádnout, jak se jmenuje pták v pravé části.

B. Na co se používalo jeho peří?

☐ PAPOUŠEK

☐ TUKAN

☐ RAJKA

☐ KANÁR

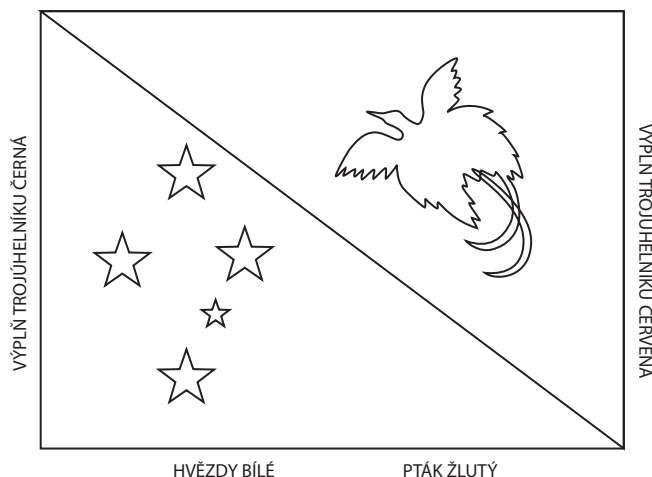
☐ NÁPLŇ DO PŘIKRÝVEK

☐ VÝROBA VĚJÍŘŮ

☐ K VÝROBĚ JEMNÉHO
OBLEČENÍ, ZEJMÉNA
SPODNÍHO PRÁDLA

☐ OZDOBA NA KLOBOUKY
A ÚČESY

VYBARVI



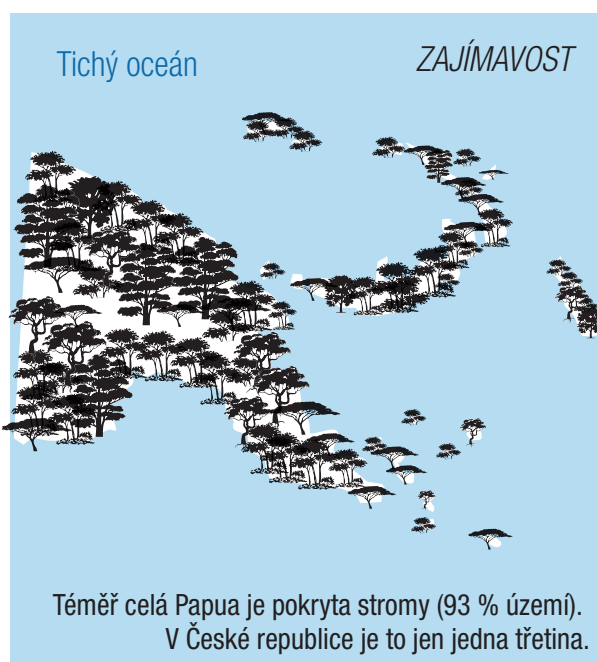
4

Papua – to jsou vysoké hory, džungle, neprostupné pralesy, divoké řeky, pláže, sopky...

- Cest a silnic je velmi málo.
- Protože je Papua divoká a plná neprostupných překážek, nedá se nic přepravovat po zemi.
- Papuánci navíc obývají také mnoho ostrovů soustředěných kolem hlavního soustroví.

**Jak se Papuánci přepravují,
chtějí-li navštívit vzdálenější místo?**

odpověď:



5

Představ si, že jedeš na Papuu jako **cestovatel** a chceš toho co nejvíc vidět. Příroda je tu ale hodně drsná a číhá na tebe spousta nebezpečí.

Prohlédni si obrázky níže a zakroužkuj věci, které budeš potřebovat.





6

Možná už ses učil/a, co je to **homonymum** – slovo, které má stejnou podobu, ale může znamenat něco jiného. A jedno takové máme pro tebe připravené. Asi uhodneš jeho první význam, ale co ten druhý?

A. Najdi písmenka rozházená v džungli, seřaď je od největšího po nejmenší a zkus zjistit, o co, nebo o koho, se jedná.



1.

2.

odpověď:

Už znáš moje jméno?

Patřím mezi savce, ale oproti ostatním mláďatům se ta moje **narodí nevyvinutá**, musím je donosit ve vaku.

Patřím mezi takzvané **vačnatce**.

B. Znáš kromě mě ještě nějaké další vačnatce?

.....

.....

odpověď:

Kdo jsem?

7

- Jsem téměř jako člen rodiny.
- Občas mě používají jako platidlo.
- Jsem znakem postavení a moci.
- V dřívějších dobách byla moje cena vyšší, než cena ženy.



prase



rajka královská



kasuár



klokan stromový

8

Mezi zázraky ze světa zvířat z Papui patří **rajka** – anglicky „bird of paradise“. Samečci patří mezi **nejbarevnější** ptáky světa.

ZAJÍMAVOST: Někteří mají barvu, jakou u žádných jiných ptáků nenajdete – **superčernou!** Kombinací této superčerné a barevných per působí sameček při tanci na samičku doslova okouzlejícím dojmem. Snaží se nastavit tak, aby na něj dopadalo světlo v co nejlepším úhlu a co nejvíce „zazářil“. Nejlepší tanečník pak samičku získá.

A. Od čeho je odvozené slovo rajka?

odpověď:

Dalším zajímavým ptákem, který má domov na Papui je **kasuár**, velký nelétavý pták.

ZAJÍMAVOST: o mláďata se stará výhradně samec. Nejprve připraví v úkrytu na zemi hnízdo, kam samička snese vejce, a oba se vrátí ke svému samotářskému životu. Samec po celou dobu sezení na vejcích nepřijímá potravu a po vylíhnutí mláďata vodí a brání je.

B. Kterému nelétavému ptákovi se kasuár podobá?

odpověď:



VIDEO

AUDIO



Příroda

9

Existují zvířátka, která žijí jen na jednom určitém území, a jinde se nevyskytují – taková jsou i na Papui-Nové Guineji. Poznáš je snadno, upoutají na první pohled svým krásným či neobvyklým vzhledem (některá z nich jsi možná ani neviděl/a).

Podívej se na obrázky a zkus zakroužkovat zvířata, která žijí jen na Papui-Nové Guineji.



POZNÁMKA: Zvířata nejsou vůči sobě zobrazena ve správných velikostech.

10



VÍTE, ŽE...?

Samec zazdí směsí jílu a trusu samičku v dutině stromu. Uprostřed zůstane jen úzká štěrbinka, kterou samičku i mláďata celou dobu odchovu krmí. Tuto obranu má více druhů zoborožců, chrání tím svou družku i potomstvo před hady, šelmami a jinými predátory.



Jmenují se **zoborožec guinejský**, říká se mi i zoborožec temný. Žijí jen na Papui-Nové Guineji, v lesích (i v pralesích), živí se různými bobulemi, fíky, ovocem a nepohrdnu ani drobnými živočichy nebo hmyzem.

Papuánci si k různým příležitostem rádi dávají nejružnější zvířata.

Zkus uhodnout, co znamená, dá-li někomu Papuánec zoborožce?

☐

zoborožec v domě přináší štěstí

☐

zoborožec chrání rodinu před zlými duchy a nemocemi

☐

zoborožec představuje mužnou sílu nebo plodnost, kterou získá jeho majitel nebo majitelka

☐

přítomnost zoborožce v domě zajistí dobrou úrodu

11

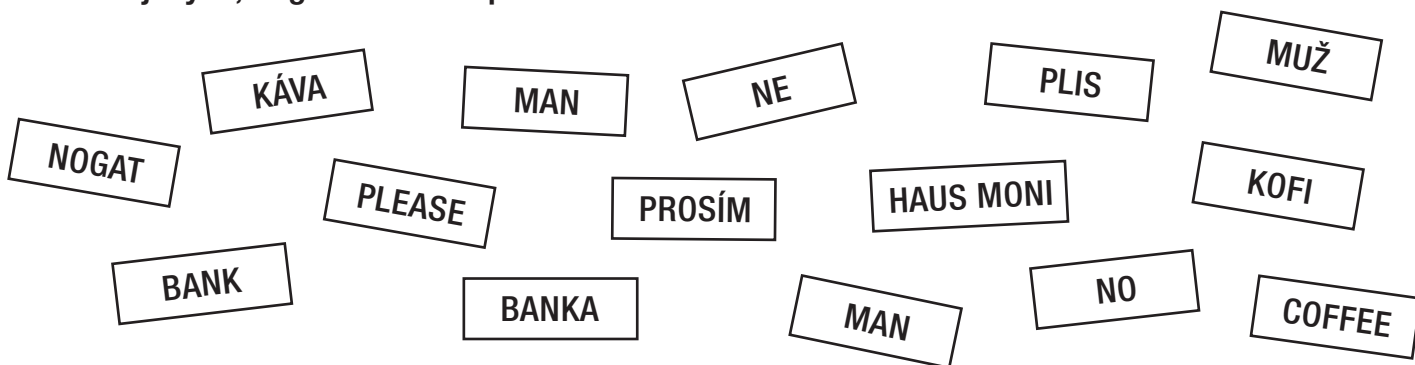
Jak se na Papui mluví?

Na Papui se používají celkem tři hlavní (tzv. úřední) jazyky:

- **angličtina**
- **tok pisin** (*pidžin*) – směs místních dialektů, němčiny a zkomolených výrazů z angličtiny
- **motu** (+ dalších více než 800 jazyků)

Přiřaď k sobě správně slovo v: českém jazyce, angličtině a tok pisin.

Takové množství jazyků se vyvinulo hlavně kvůli **neprostupnosti** jednotlivých **území, jazyky se vyvíjely odděleně**.
Není neobvyklé, že jedním jazykem mluví například jen několik stovek lidí! Nedostanou se k sobě, protože je rozdělují hluboké kaňony, divoké řeky, nepropustná džungle a vysoké hory.
Pro lepší pochopení si představ, že tvoje škola je jedním takovým kmenem a další školy představují jiné kmeny a každá škola mluví jiným jazykem. Džungli může zastupovat hustá zástavba, divoké řeky jsou silnice apod.

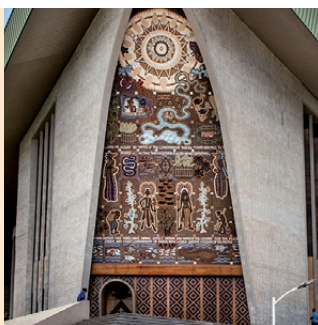


TIP: Jednotlivá slova, která k sobě patří, můžeš vybarvit stejnou barvou, nebo spojit.

12

Čím se platí

UKÁZKA BANKOVEK, KTERÉ SE POUŽÍVAJÍ NA PAPUI



FOTOGALERIE

Na Papui se platí měnou zvanou **kina**, značí se zkratkou **PGK** (Papujsko-guinejská kina).

A. Jak se jmenuje naše měna a jakou zkratkou se označuje? Znáš její mezinárodní zkratku?

odpověď:

Jednu kina si můžeš vyměnit za našich 6 korun. Jídlo je tam dražší než u nás, o něco levněji se nakoupí na tržištích.

Za půl litru Coca-Coly zaplatíš ve městě asi 3 kina.

B. Kolik korun si musíš vyměnit, abys mohl koupit litrovou Coca-Colu?

odpověď:

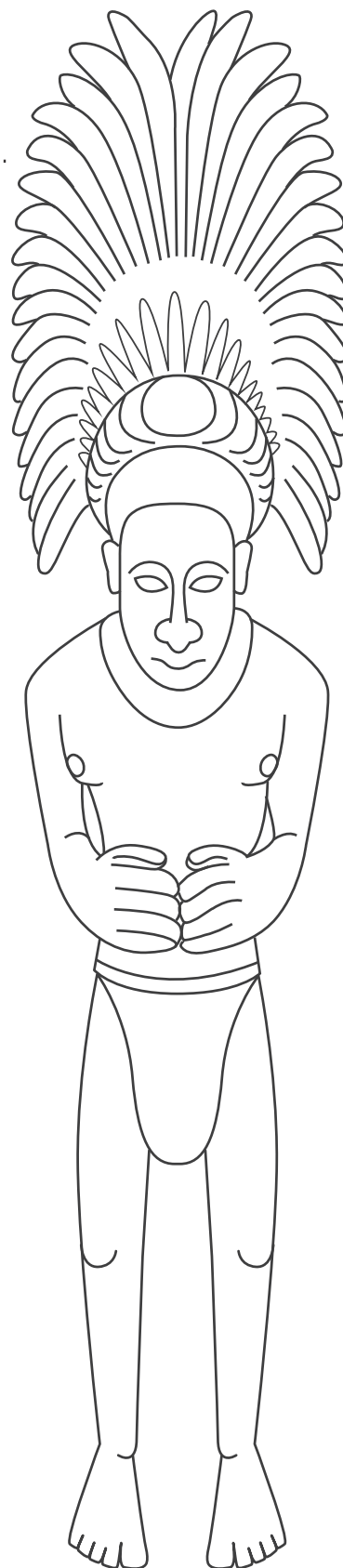
Budova parlamentu – místo, kde se rozhoduje o důležitých věcech ohledně vedení celé země. Všimni si, že tato budova je **zobrazena i na bankovce**. Má nádherně zdobený vstupní štít, na kterém lze rozpoznat mnoho domorodých motivů. **Domorodé motivy** jsou také na bankovkách – najdeš nějaké? Na další bankovky se můžeš podívat na webových stránkách tohoto projektu.

13

Domorodci z Nové Guineje jsou proslaveni svými maskami a také zdobením těla. Jeden z kmenů používá výrazné barvy – hlavně červenou, žlutou a černou, jiné zdobí se různými přírodninami a peřím ptáků, ale třeba i bahnem.

Domorodé kmeny žijící kolem řeky **Sepik** mají svoji vlastní osobitou kulturu, například vyřezávají nádherné dřevěné sochy.

Prohlédni si ukázky soch a zkus vyzdobit svoji vlastní. >



Podle místa, které Papuánci obývají, se liší jejich příbytky.

A. Zajímavý typ obydlí používají **v džungli**. Bydlí v tzv. **stromových domech** (*tree houses*). Díky tomuto umístění slouží domečky jako dobrá ochrana před divokou zvěří a hmyzem. Některé bývají umístěné v neuvěřitelné výšce.

B. **Na horách** se bydlí v **kruhových domečkách z rákosu**, uprostřed je ohniště.

C. Velká část Papuy sousedí s oceánem, **u pobřeží** se proto staví **domy na kulech**.



14

Odhadni jak vysoko může být tree house = stromový dům?

☐

až 25 m

☐

až 35 m

☐

až 40 m

☐

až 50 m

POMŮCKA: 10 patrový panelák je vysoký asi 27 metrů.

VÍTE, ŽE... Portugalci nazývali Papuu **zemí kudrnatých lidí**? Avšak zdaleka ne všichni Papuánci mají vlasy hustě kudrnaté... Zajímavé ovšem je, že občas na Papue narazíte na člověka s blondátými vlasy. Východní část Papuy totiž sousedí přes mořský průliv s Šalomounovými ostrovy, kde je pětina až desetina obyvatel skutečně **blondátá**!



15

Všichni je mají rádi – banány! U nás je nejznámější odrůda *cavendish*, ale banánů existují desítky druhů. Na Papui mají obzvlášť rádi banány vařené! Některé druhy se dají také smažit a jíst jako naše chipsy.

Nejvyšší banánovníky dorůstají až do výšky 15 metrů a jeden dokáže urodit až 300 plodů o celkové váze 60 kg.

Spočítej, kolik váží jeden takový obří banán?

.....

.....

odpověď:



Pokud jsi správně spočítal/a hmotnost jednoho „banánku“, tak už víš, že bys takovou svačinu nejspíš nedojedl/a :-)
Kromě vařených banánů mají na Papui rádi i sladké vařené brambory zvané **kau-kau** (u nás nazývané batáty). Mezi místní speciality patří **mumu** – maso a příloha se zabalí do banánových listů a peče mezi horkými kameny.
Na Papue roste také mnoho druhů tropického ovoce: mango, papaya, chlebovník, cukrové jablko aj.

16

Tyto neškodně vyhlížející plody skrývají nebezpečí. Jsou to tzv. **betelové oříšky** – nejpoužívanější **droga** na Papui. Ořech obsahuje látku, po které se člověk cítí více soustředěný, v lepší náladě a navíc zmírňuje pocit hladu a žízně.

>

Jedno z těchto tvrzení není pravdivé. Zkus ho najít a označit.

- ☐ Tato droga je návyková a škodlivá.
- ☐ V naší zemi jsou návykové látky povoleny až od 18 let. Na Papui žvýkají tuto drogu už předškolní děti.
- ☐ Kdo žvýká betelový ořech (spolu s hořčičným stonkem obaleným ve vápně), má krvavě rudá ústa i zuby.
- ☐ Betelový ořech je velmi drahý, málokterý Papuáanec si ho může dovolit.



betelový ořech / bétel (na Papui „bui“)

Ságovník

Někteří Papuánci se stravují pravděpodobně zdravěji než my – **nedělají si zásoby** (ani nezavařují, nekonzervují) a jídlo si připravují vždy čerstvé.

Zajímavá surovina, ze které dělají mouku, se nazývá **ságo**.

Je to škrobovitý prášek, jenž se získává z **kmene palmy nazývané ságovník**. Tato mouka pak slouží k přípravě různých pokrmů. Kmeny stromu se používají ke **stavbě domů**, listy slouží jako **střešní krytina** – jsou ceněné, protože vydrží déle než ostatní materiály (až 7 let).



1. Nejprve se ságovník pokácí a podélně přepůlí.
2. Vyjme se bílý prášek
3. Prášek se rozdrtí, pak smíchá s vodou a povaří. Někdy se přidá kokos či banán, aby se dosáhlo odlišné příchuti.
4. V přírodních kuchyních se pak ještě praží v listech, v moderních kuchyních v alobalu. Takto zpracované se ságo změní na celkem chutnou želatinovou hmotu.

VIDEO

Můžu si sáhnout?

z dopisu od dobrovolnice Anny (Papua-Nová Guinea, 2022/23)

Usedám do svého „kabinetu“, abych si utřídila nějaké knihy a materiály, a v neuzavíratelném velkém okně se nakupují děti a volající: „Good morning, Teacher Anna!“ Toto zvolání se opakuje minimálně padesátkrát a po chvíli ho slyším i z prostoru pod stolem, za zády, po mé druhé straně, jen ze stropu ne. Říkám si: Ančo, takhle to dál nepůjde, musí si na tebe zvyknout. Vycházím tedy na zahradu, kde si děti hrají na různých prolézačkách, a s některými z nich se začínám bavit. V mžiku je kolem mě minimálně šedesát dětí, tzn. minimálně sto dvacet vytřeštěných bílých očí. Nějakou chvíli děti stojí a koukají beze slov. V tom přichází nenápadné komplimenty: „Líbí se mi tvůj řetízek.“ Další dítě se přidává: „Líbí se mi tvoje náušnice.“ Další zase: „Líbí se mi tvoje boty.“ Pak už mi to ale začíná být trochu podezřelé, protože přichází věty: „Líbí se mi tvoje oči! Líbí se mi tvoje vlasy! Líbí se mi tvoje kůže!“ Hlavou mi probleskne: A do háje, je to tady, doma mě varovali, že mě tu sežerou! Ale nečekala jsem, že to bude tak brzy... V tom přichází otázka: „Můžu si sáhnout na tvé vlasy?“ Nadechnu se, v rychlosti se zamyslím a povoluji, protože na jejich místě bych chtěla to samé. Na mé svolení se vlasů dotýkají dvě holky a říkají: „Oo, jsou tak hebké. Můžu se dotknout i tvé kůže?“ Protože se s nimi chci skamarádit, opět povoluji. Najednou začínají na moje vlasy a ruce sahat další a další děti, a z této situace mě naštěstí zachraňuje ředitelka, která celou dobu přihlíží... u oběda potom slyším, jak děti „dostávají za uši“. To ale na základě dalších zkušeností moc nezabralo, takže zavádím pravidlo zeptání se. Pokud si chceš sáhnout na moje vlasy, musíš se zeptat. Když pravidlo někdo poruší, je „teacher Anna“ poměrně přísná, protože by si přála, aby jí i po roce na té hlavě něco zbylo. Když už někdy nemám sílu či náladu vzdorovat, vyzrávám na ně drdolem... 😊

...

Víc dopisů našich dobrovolníků najdeš na www.adopcenablizko.cz

Mnoho dalších informací a materiálů najdeš na:

www.dnesjimjako.cz



Máš rád exotická jídla a poznávání dalekých krajů? Zaujímá tě, jak žijí tvoji vrstevníci na Papue a v dalších rozvojových zemích? Podívej se na naše webové stránky dnesjimjako.cz nebo mrkni na adopcenablizko.cz. Můžeš se připojit k těm, kteří tam pomáhají, a jednou se do nějaké podívat třeba jako **dobrovolník**.

Pracovní listy pro vás připravila Salesiánská asociace Dona Boska, z. s., Kobyliské nám. 1000/1, 182 00 Praha 8, sadba.org. ZDROJE: dobrovolníci: Emilie Novotná, Anna Bártů, Tereza Sovová, Jaroslav Střasák, archiv Sadby, stoplusjednicka.cz, wikimedia.com, ifauna.cz, biolib.cz, needpix.com, flickr.com, depozitphotos.com, zoopraha.cz, youtube, wikipedia.com.

Děkujeme všem, kteří pomáhali s přípravou kampaně.

